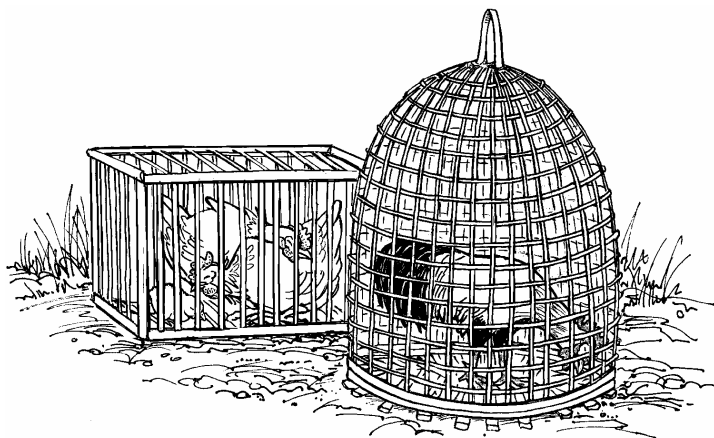

Puuya demba yeeri
sa kɔɔku caambu n̄
yuŋun bà tiŋu

Waama

Santé

Puuya demba yeeri sa kɔɔku
caambu n̄ yuṅun bà tiṅu

Livre traduit par : PORIMATE Samuel

Langue : Waama

© 2008, ReDem ONG
Section Alphabétisation
B.P. 846, Parakou, Bénin

Le village de Tokou évite la grippe aviaire

© SIL International, 2006

SIL International a créé ces matériels didactiques sur la peste aviaire pour les diverses communautés du monde.

Ces matériels, y compris les images, peuvent être entièrement ou partiellement copiés, reproduits ou adaptés afin de répondre aux besoins locaux, à condition que les documents reproduits soient distribués gratuitement ou au prix de revient – sans dégager de profit.

Toute personne ou organisation souhaitant copier, reproduire ou adapter ces matériels à des fins commerciales devra d'abord obtenir la permission de SIL International.

Auteurs : Di Mathews, MD ; Drh. Indarto
Traduit par : Kurt Lapere ; Ruth Stalder
Illustré par : Cathy Marlett ; Alice Paschal

Ce livret peut être obtenu à l'adresse suivante :

SIL
JI Sosial Sentani
Jayapura, Papua
Indonésie

Première édition
2006

Avant-propos

La peste ou grippe aviaire a déjà prouvé sa nature dangereuse en ravageant l'industrie d'élevage de volaille dans plusieurs pays. Elle peut également causer de sérieuses pertes économiques si les poules meurent en masse. En outre, elle a suscité une grande inquiétude suite à l'infection d'humains. C'est pour ces raisons que la peste aviaire doit être arrêtée.

Nous espérons que par le biais de cette histoire les informations données sur la grippe aviaire seront faciles à comprendre pour tous ceux qui la liront. Elle commence par expliquer les symptômes de cette maladie et propose ensuite une stratégie afin d'éviter toute épidémie.

Nous remercions SIL International. Nous apprécions beaucoup le fait que vous ayez publié ce livret car il permettra de mettre d'importantes informations sur la peste aviaire à la disposition de nos communautés et du grand public.

Drh Indarto
Chef de la Division des Maladies des Animaux
Département de l'Élevage
Province du Papoua, Indonésie

Daa ta seke bà ò wari sabare dee:

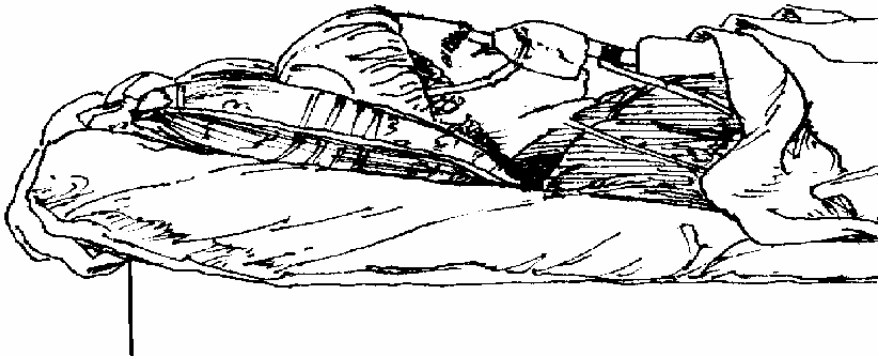
Kòòku caambu yuṅinde tinkpan yontiya mii
bù ò ko kòòsu dà ò yō kpeemma. Bu da sooki-di bu
seke paatu ò yuṅun kòòsu ka kpiirambi
kpeemma. Bu ò turi bu ò seke furina ò puke
yiriba, maa tori bu ta seke yiriba kutire ò be.
Danda-di seke dà ta bibi sà ti dōkiri dà kòòku
caambu.

Ti tamaa sa sabare dee da seke yiriba ò won
cekende dee ti ta tōti kòòku caambu buu tori.
Sabare dee ti tōku maa ti tòn ta da maṅina dà
beetu-di. De ò ti tōku maa ti ta da basi sa kòòkun
caam mbu ò ba yuṅuna.

Ti daariti SIL demba na yerika, maa bà ta
yiirinde dà sabare sa de teetena ti demba na
yiriba bà maasi bà maṅi daa bà ta we kòòku
caambu.

Yaaku konna kate yaa yomma ò ò ma maasi
ò tiḡu demba na tiḡu wuro, ma ò cɔɔri bà bansu.
Ò wa: « Beeyontu-di yuḡinde bà tu booru kɔɔku
yɔ̃ɔribu, bu ò ko kɔɔsu na taatada. »

« Kɔtuuriba na taata tuuriba, bà yontiba
bei-di bà ò bà takana dokotoro kpɛɛɲu. Carantu
maa yoote-di sa dà bɛɛtu taute-di tinkpanya
kutibu mii. Baa tu ta finte bà ò kpi na baa ta fɔ,
bà kutire mɛɛ-di. »

« Tiŋu mii, baa ta boti kɔɔbaa kpeɛnya, bà ò seke doktoroda ò ya cɔɔriti sɔɔtima. Yakisu doktoroda ò kpekiri bà ò cɔɔtiri katiya mii, bà kan tòn ò ba seŋo yakitɔɔsu ò taka nɛɛ beetu ta yuŋi, bà ò pɔɔti suu tèn ta ba be, bà ò yɔ̀kɔ suu ta kpi. »

Yaaku ñ maasi ò daaso Yāabu ò wà: « N wombi sa o den kɔɔdaabu daaŋo-di sooki tɔɔba densu. N tamaa sa beetu ba findoo o cika. Maa tori bà ta bare nee ce su tòn ta waki sa beetu ñ ba findina kɔɔ tɔɔsu. Kɔɔsu suu daaŋo ta waki kaariŋa, dà beetu koi-di yontisu. »

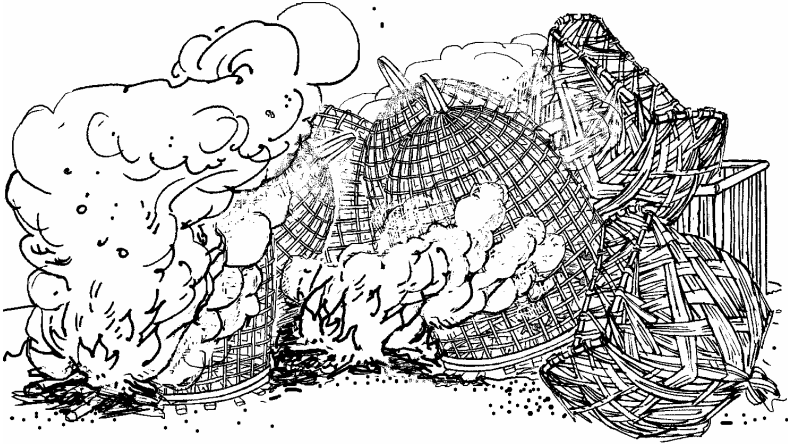
Tiɲu wuro n̄ bibi ò wa: « Dà bɛtu t̄n taute
sima borika n̄ nu? » Yaaku n̄ tuure ò wa :
« N̄n̄w̄su na k̄w̄su danda t̄n-di t̄t̄ire d̄ bɛtu
yakit̄w̄su, na yiriba na daa den n̄w̄re su ta da
dundi. D̄ ponde yini d̄ bɛtu maa n̄ t̄n d̄ɲi
wee d̄ɛɲu. »

« Dà beetu tòn debiri faaribu-di, tu n̄ findina
yakisu na yiriba, tu tòn pite sa mɛɛbu-di, tu maa
n̄ tòn ko yiro kasima. »

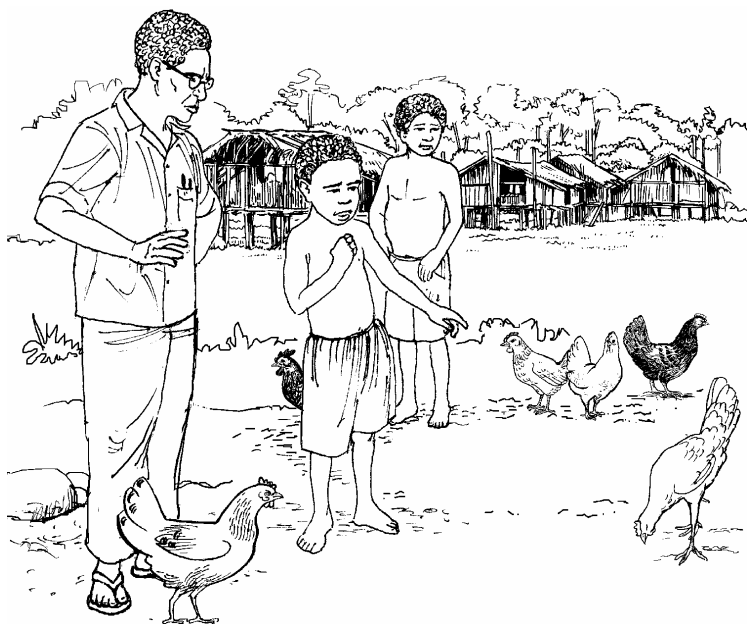
Dà seki ò di Puuya demba bitì bà ò kpari maa
bà ta da basi bà perina bà yiriba na bà kòssu.
Wuro ò bo kaatooma sa ba cookan bà yēn maa bà
ta da basi bà kaurina bà yiriba na bà kòssu. Bà
seki ò cookan bà wa: « Ti da basi maa-di ti perina
ti tiḡu:

- Ti da maari kɔɔbaaya-di, ti maari woonya ti cinsire. Ti ì su tɔti yin dɛɛmma na yin sɔɔtima, ti ì saakiti dà kɔɔbaaya ya ì dɛɛbi.
- Ti tɛɛ tantanna, ti tòn su daka ti takana kate ti ka kondi kate ti na yɔ̄kɔ.

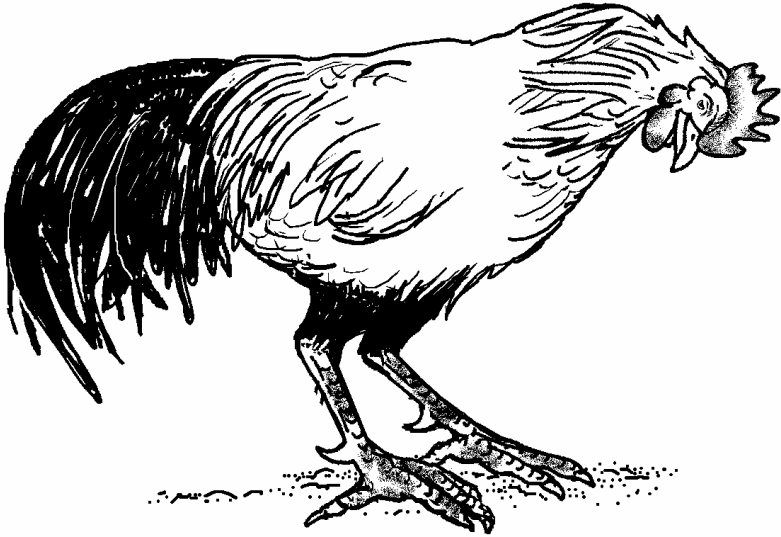
- Ti tɔkɔ bisu dā bɛɛtu yaama, ti su maasi sa su tɔn dɔkiri nɔnɔsu wɛnde dee su ta diireti kɔɔsu.
- Bā ka bonun cɛɛnde, ya bā ka kontun kate, bā yuŋi faaka bā saa na cɛɛbu bā yaa kori.

- Yoŋo ò kan ba konna kɔɔ caŋa tiŋu mii sari daare dee kɔɔku caam mbu ta da woosi.
- Dà beetu ka finte yiro ya yaka ka-di, bà taka bà maasi Yaaku, yakisu dokotoro, ya tiŋu wuro ka-di.
- Bà ba seŋi sa yoŋo ò yuŋuna kɔɔsu ya kɔɔcinya ya kɔɔmina ka-di.

- Bà ka de bà pɔɔti kɔɔsu bà su pɔɔti. Dà kaasibu tɛɲoosɔɔtika maa paa maa puuya mii.
- Wan tɛn ka kɔɔsi kɔɔcinya, ò tɛɲɛ dikitifa muuti maa ò ta da sooki ò tanna yaufa, ya ò kɔɔsu ka-di kpi, ò sooki ò tanna deensu.

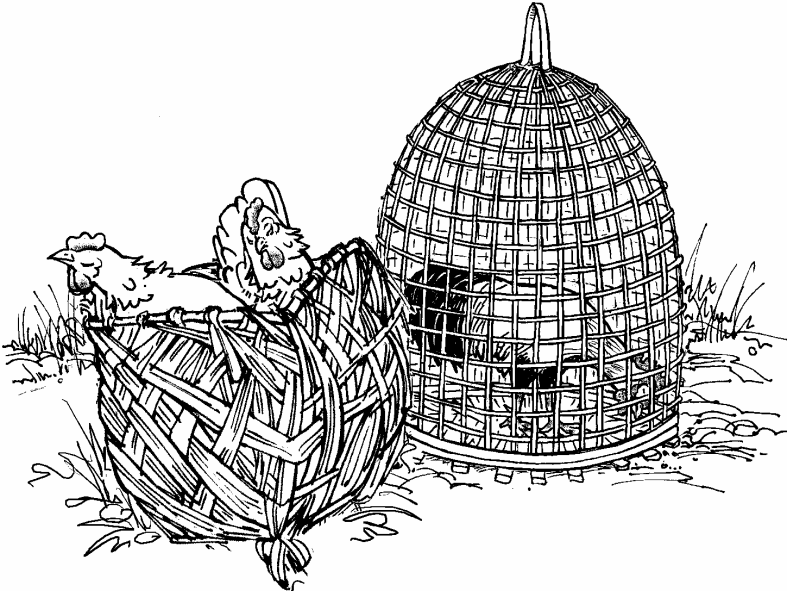
Dà daare yaanwende, Yāabu kōɗɗaa mbu ta so ñ maa wakire, bu seki ñ be, bu cōre ñ suuri, de ñ biti, mōrima ñ yeru bu nunyi na bu mēere. Bu naasu ñ daka cēere teerisu, bu kan ñ ba cendi sōɗtima.

Yāabu seki ñ taka kasima ò ñ mēe Yaaku, yaku dokotoro, ò wa: « Wēnesi o m perina, n kōɗaabu-di bōri. »

Yaaku yakisu dokotoro ɲo, na Yāabu bà ò
kpɛɛsi nɔ yaasu bà ò daka, bà ò boombe cabiya
bà nɔɔya sa dà beɛtu ò ba bà findi.

Bà ò cɔɔri Yāabu kɔɔsu su maasi na su bii. Bà
ka cɔɔɛ ka yon bà ò wakiri na cɛɛbu, bà ò tɔki
tɔɔka, maa beɛtu ta ba daɲitina tɔɔsu.

Bà ò muti Yāabu kōdaa mbu ta bōōri ò maa
bà ò daka tantambu mii. Bà ò muti suu ta bōōri
bà ò daka wee dēēyū. Bà ò muti tōōsu bà ò daka
kōōbaare mii. Yakisu dokotoro ò mañi sa dā
kōōku caa mbu-di.

Maa Yāabu na Yaaku bà ta woosi, bà ò taka faaka bà ò saa bà yaa ò kori.

Maa dà ta deukpi tɔɔba ò finsi bà kɔɔsu bà ò daka kɔɔbaaya mii, sa su ba nuɔatina suu ta bɔɔri. Yakisu dokotoro na ò daaso Yāabu bà ò turi bà ò cɔɔri suu ta bɔɔri ò maa, bà ò mee su kpaari su fɔ, su maa kan ba peru.

Kɔɔdaa mbu ̀n kpi. Yakisu dokotoro ɲo na
Yāabu bà ̀n bu daka bɔkɔbu mii, bà maa ̀n yɔko
dà tantambu.

Bà ̀n muti kɔɔdaa mbu bà ̀n takana tinkpɛɛɲu
sa bà nɛ cɔɔri bà yɛn kɔɔku caa mbu ka-di bu koi.

Yakisu dokoto kpeego ò cɔri kɔ ɲa, ò seki
wa: « Namma kɔku caa mbu-di ka koi. N da ka
yɔkɔ-di. »

Dà ponde yini ò wa: « N da yi maasi-di maa yi ta da basi yi kòosu ò ba kpiina. Kpaana nò yaasu suu na kaasi yima maa. N son da takun-di n còori yi kòosu, n pòoti suu tèn ta ba bée. »

Yāabu na Yaaku bà ò yuŋi faaka bà ò saa na
cēebu. Bà ba ñeki bà kpansu na bà tokoya dà ò
tuuri beetu.

Dokoto kpeɛŋo den tɔnte-di ò ò bà maasi dà beetu yaama, yaku dokoto ŋo maakan den bà maasi-di dà yaama, yaku dokoto ŋo na Yāabu bà ò kaate tiŋu demba Yāabu yete, bà ò bà maasi sa bà seŋi Dokoto kpeɛŋo yaama. Bà seki ò tati yerenti caasu su yendi.

Yāabu na tiḡu wuro bà ò kpeesì yiriba bà n`buri fòri patabu, bu turi bu cunsi, bu i feena Yāabu kòbaare. Bà ò daka nòyaasu, bà firi bà nòya na bà mēfonso bà ò ko kòosu su maasi. Bà ò tòre tunun dà fòribu mii bà ò su yòkò na kòo tuuri niina na maasi.

Bà ò yōkɔ daa den nɔre kɔsu ta dunte.
Kɔminna, cinna naa bà tòn ta koutena kɔcinya
nɛ su tòn ta birikiti cinya na su diima. Bà ò finsi
kɔsu suu den nɔre ta bo Yāabu yete bariku su
du, bà ò su ko bà ò yōkɔ.

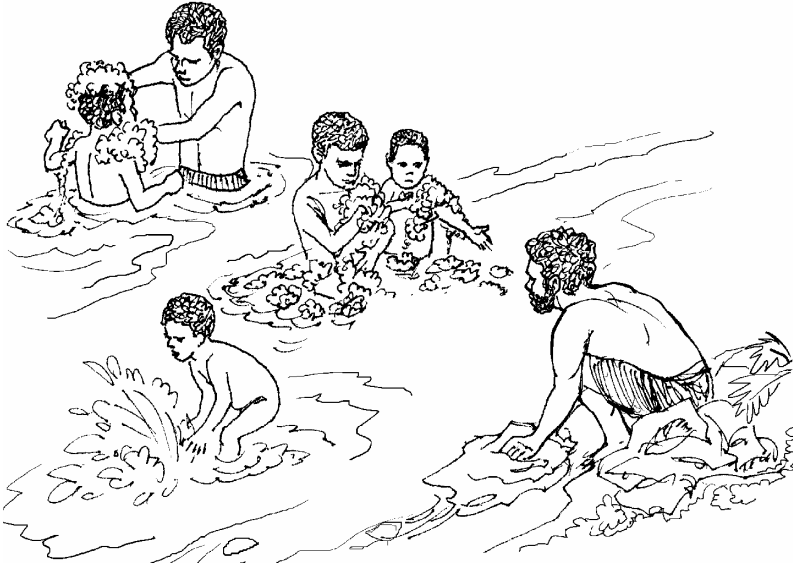
Maa bà ta yōkò bà woosi bà ò yooko dà fribu mii yima, bà ò biire kaasi yima wèeri bà ò kondi soo mii, bà ò muti dà yima bà ò yooko nɛɛ den nɔɔre kɔɔsu tòn ta condi. Wende dee tunun ta kpi, bà ò wuumbe fɔri mbu sɔɔtima.

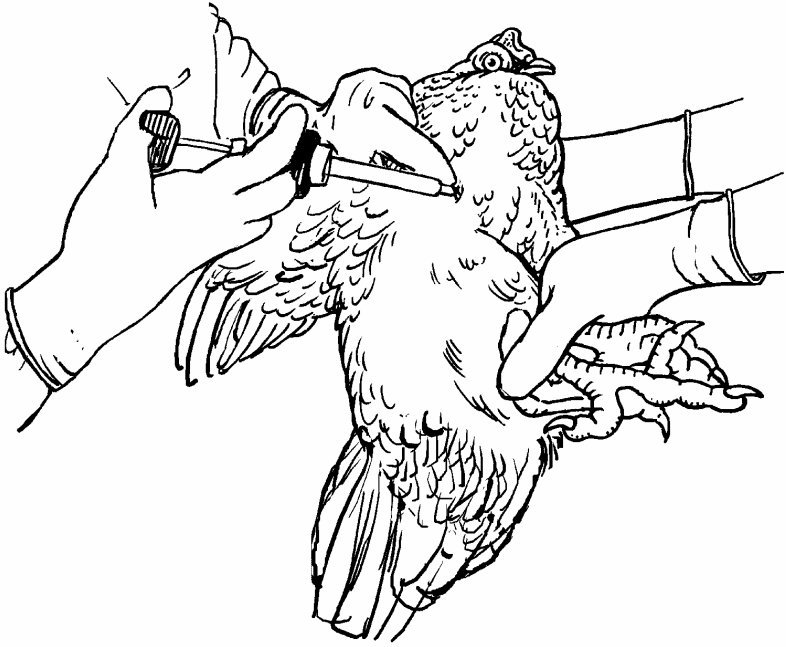
Baa ta wuumbe ò maa kɔɔsu, bà ò maŋi sa kɔɔɔsu ka bei dà bibi sa bà ko kɔɔsu-di suu den ɛ feema ta ba kando tantande na Yãabu yete. Bà ka basi mamma, kɔɔku caa mbu kan ba tauranti. Dà siŋire Dokotoro kɔɔɔŋo ò turi ò ò ɛɔri kɔɔsu suu ta bo tiŋu mii.

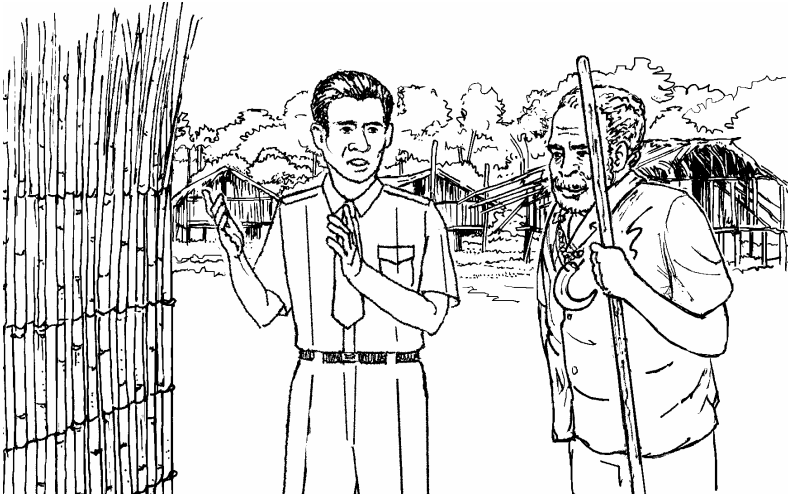
Yaaku, yaku dokoto ɲo, na ò yiriba bà ò taka tiɲu daɲa tɔre. Bà ò daka nɔyaasu, bà ò firi bà nɔya sa beetu ò ba bà daɲi. Bà ka cɔri ka yon bà ò tòn wakiri bà yaa ò tɔki tɔka maa beetu ta ba tɔtantina kɔtɔsu. Maa bà ta cɔri kɔsu bà woosi bà seki ò tiikan Yāabu yete na tɔba.

Tiɲu mii kɔɔ yɔŋa i ba bɔɔri, dà ò bà dariki
kpeemma. Bà ò kpeesi kaasi yima na yima maa ta
deebi bà ò wusi kɔɔbaaya. Maa bà ta woosi, bà ò
taka faaka, bà ò saana cɛebu sɔɔtima, bà ò wusi
bà niina. Dà ò bà mɛeki bà maasi, dà maa ò bà
dariki maa bà ta puke yeri sɔɔtika.

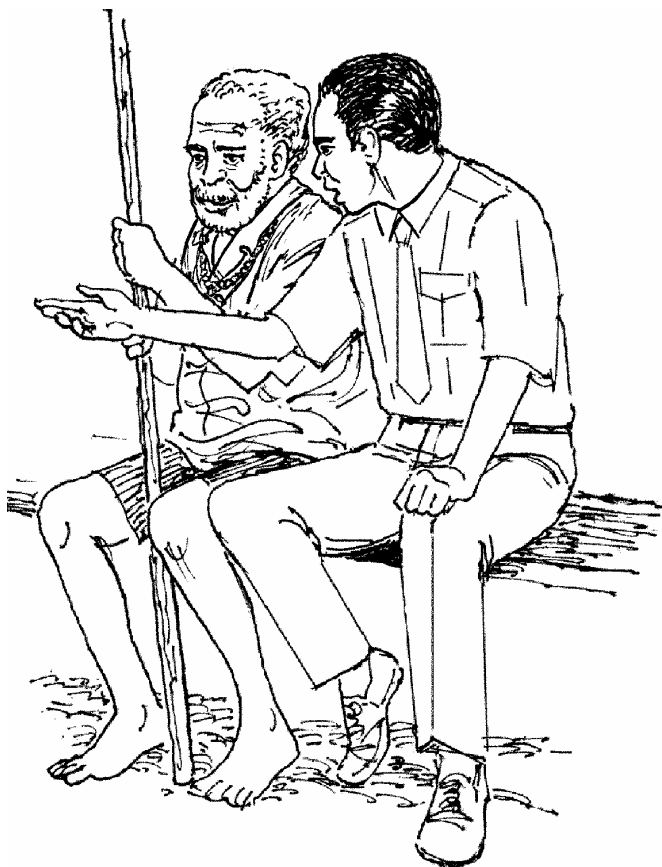
Maa dà ta dɛukpi siɲire yakisu dokoto
kɛɛŋo ò nendikun, ò ò wakirina cɛɛbu, ò ò deki
yerenti tokoya ò ò daka nɔyaasu, ò ò fiire caure
ò nɔɔre na ò mɛere ò ò pite ò ò pɔɔtiti kɔɔsu suu
ta bo tiɲu konsu konsu.

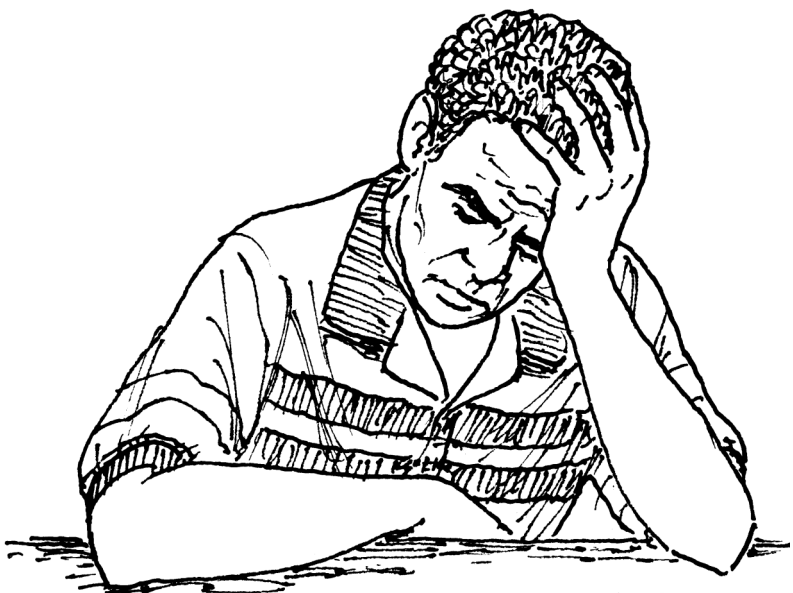
Yakisu dokoto kpeɛŋo ñ yoori ò wa: « Yi tuuriti yi kɔɔsu sɔɔtima-di su kpansu daari, dà, sɔɔti sa su i bo baaya mii-di. Yi ì tèn yi daasi yoŋo ya caan yoŋo ka-di ò ba takunna kɔɔbɔɔti yoŋa ya nii yoŋu kuu kɔɔ bɛɛtu ta baa. Yi nunyi ì bo yakisu na yiriba baa ta bɔɔri bà yini yi nɔŋo bà ì bo feema, yomma ka bo yi m maasi kasima. »

« Na wenya muuti n da kpindikun-di, n neki
n yeti kɔɔsu yɛɛma, n yetina yima maa ta bo su
nɔɔya mii, n sooki n yɛnna kaasibu ka seji. »

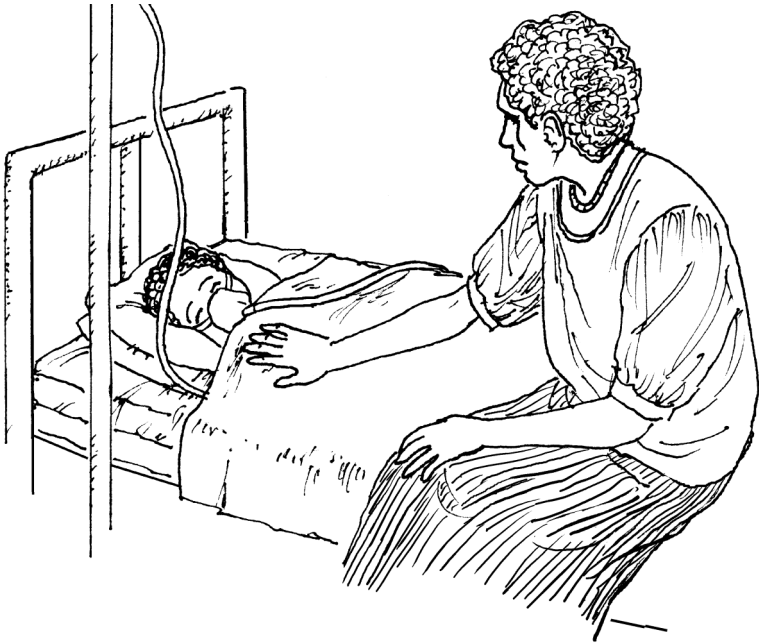
Maa ò ta su cɔ̀ri ò woosi, ò ò maasi tiɲu wuro
ò wa: « Namma dà i kɔ̀ku caambu-di su pukiri. »

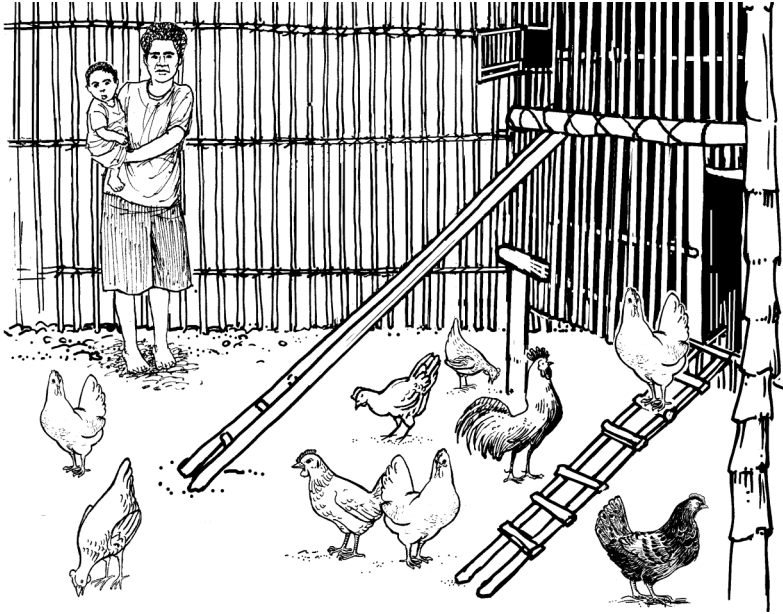
Maa wɛnya ta miiki muuti mɛɛbu sɛki ñ findi
Yãabu, mɛɛyima ñ pite ma ñ pobiri. Dokotoro ñ
wò cɔɔri ò mɛɛnde ò kpaɲa ba tuuri. Bà sɛki ñ
wò tɛɲɛ ò yon demma bà ñ wò cɔɔriti.

Pee yoŋo bà ta booru Nekitopa, ò boti bika kaa ta boti binya ya yendi, ka maa daaŋo tòn ì yɔkɔɔtitina kɔɔbi yii ta bɔɔri. Mɛɛbu seki n̄ kà puke kà kpaŋa n̄ turiki, kà kan ì ba fɔɔsiti sɔɔtima, mɛɛ yima ì yeru kà mɛɛya. Mamma-di bà ì dɔɔsiti sà kɔɔku caambu-di kà puke, bà seki n̄ bà takana dokotoroku. Dokotoro n̄ bà maasi ò wà: « Yi ì bo yete mii, yi ba taka yoŋo yete dà fakina wenya piika, tɔɔ yoŋo ka bei yi m maasi. »

Dokotoŋu mii, bà ò bà teŋe bà yon ce. Bii ŋa ne i kà cɔriti ò ò kà tɔti kaasibu. Kà beetu ò basi wenya kaarika, dà ò tɔuki, bà ò kori.

Yiri yoŋo kan i ba be, kɔɔ yoŋa maa ba be .
Maa dā ta basi cirifa bà ò turi bà ò maari Yāabu
kɔɔbaare. Bà ò wò pe kɔɔniisu na kɔɔdaaka sa ò
turi ò pitena kɔɔtuuribu. Dā tiŋu demba ò tɔkiti
bà ò basiti maa yakisú dokoto kpeŋo ta bà maasi,
maa beɛ tɔɔtu ta ba yuŋutuna.

Yinyi maakan da sooki-di yi kauri yi yiriba na yi yakis, dà beetu ò ba yi findi ya tɔɔ deentu ka-di. Yi tòn kpanan yi ò pukiri yerika. Yi kpeesi yi maɲi maa borika dà beetu tòn ta tɔtɛ, yi ba seɲi tu tabiri, yi ka basiti mamma dà beetu ba yi finanti, yi maakan kpeesi maa yi ta da ò pukiri yi yakis su kpansu ò ò daarina, maa beetu ta ba su finnantina.

Ti da basi sima-di kɔ̀ku caambu ñ ba yuŋunna ti tiŋu nu?

1. Ti nɔ̀ɔ kɔ̀nantu tuu bà ta kɔ̀siti, wan tòn ka fuuti kɔ̀ka ò wakiri na cɛɛbu sɔ̀tima, taata den nantu yaa-di kaki.
2. Yi ì tèn, yi tòn wusi kɔ̀cinya sɔ̀tima yi yaa ya tekire. Yi tòn ka baa kɔ̀cinya ya yi ka ya mɔ̀bi ka-di yi tòn wakirina cɛɛbu.
3. Yi tòn tekire kɔ̀nantu tu be sɔ̀tima, yẽema ka kpaari baa muuti, ma da sooki-di ma seke beetu ñ ì tɔ̀ti.
4. Yi tòn daka nan beetu suu dɛɛbiku mii, yi ba tu daka kuu den mii yi mun ta tu seyi yi ka ba ku wuso, yi ku deembe.
5. Suuna na kasisu na nii tɔ̀na naa den nɔ̀re ta baa nan cɛmbetu, yi tòn dà wusi na cɛɛbu, yi maa dà pukena yerika.
6. Yi tòn ba kɔ̀si kɔ̀bɔ̀tisu ya su cinya ka-di. Yi ì tèn baa den kɔ̀su tòn ta bɔ̀ri bà ñ su ko bà ì kɔ̀siti, sa bà denda ñ ba sen yaŋisi.
7. Kɔ̀ku caambu ka yuŋinde yi tiŋu, yi ba ì katikiti. Yiro da sooki-di ò tu tɔ̀tire dɛɛɔ, ò muɔ̀ ò tèn ì mii sa ò tu bɔ̀ri.
8. O kpaŋa ka tuuri, mɛɛ yima yeru, o taka doktoroku kasima.
9. O tòn ka neki o kɔ̀si ya o cisimanti, o piŋe o nɔ̀re cabire ya nɔ̀ka ka-di.
10. Yiro ka bɔ̀ri, ò yete demba da i bo yete mii-di sari wɛnya piika, bà ba yeri cɛɛnde, maa bà ta ba tu tɔ̀toretina tɔ̀ba.
11. O ka neki o baa woroo ta bɔ̀ri dà beetu, o tɔ̀ntɛ o daka nɔ̀yaasu, o firi cabire o nɔ̀re na o mɛɛre, o ka woosi o maa wakirina cɛɛbu sɔ̀tima.

Imprimé par AFASA, Kara
No. d'impression :
1ère édition
No. d'exemplaires : 500
Dépôt légal : 3e trimestre 2008

Prix de vente : 250 F CFA

UN LIVRE "SHELL"

